УДК [159.98:7]: 159.942.5-053.9

Миколаєць В. М. . *здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»*
***Науковий керівник**: **Демченко І.І**.*
д.пед. наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Потреба в організації соціального супроводу підлітків з девіантною поведінкою зумовлена умовами сучасних соціальних, економічних та політичних криз. Війна, окупація, економічна та культурна криза, а також екологічні та гуманітарні проблеми створюють вкрай складні умови для розвитку молоді, зокрема підлітків, які є особливо вразливою категорією. Під впливом цих кризових явищ часто виникають ситуації соціальної дезадаптації,

девіантної поведінки, конфліктів з оточенням, що потребує термінової психологічної та соціальної підтримки, реабілітації та адаптації. Підлітки, що переживають наслідки війни або соціальних негараздів, мають підвищену схильність до девіантних проявів, таких як агресивність, зловживання алкоголем або наркотиками, вуличні правопорушення, що ускладнюють їх подальшу інтеграцію в суспільство.

Соціальний супровід є багатогранним феноменом, що охоплює широкий спектр завдань: від допомоги у подоланні кризових ситуацій до сприяння особистісному розвитку. Він є інтегративним процесом, який поєднує тривалу і цілеспрямовану соціальну підтримку з адресною психологічною допомогою та сприяє збереженню цілісності особистості, відновленню її соціального здоров'я, а також подоланню тривожних і депресивних станів. Відсутність належного супроводу значно ускладнює адаптацію особи до соціального середовища, уповільнює процеси вторинної професійної переорієнтації, знижує як економічний добробут, так і рівень суб'єктивного благополуччя.

Поняття девіантної поведінки визначається як поведінка, що не відповідає соціальним або моральним нормам, прийнятим у конкретній культурі або суспільстві [1]. Це може бути порушення законів, моральних або соціальних норм, включаючи агресивну, асоціальну, наркотичну або алкогольно залежну поведінку. Існує ряд факторів, що можуть сприяти формуванню девіантної поведінки, зокрема родинне середовище, недостатня соціальна підтримка, погане психічне здоров'я або негативні впливи з боку ровесників. Соціальний супровід дітей з девіантною поведінкою має на меті зменшити або усунути ці негативні впливи та сприяти соціалізації дитини через комплексні заходи, що включають психологічну допомогу, соціальну підтримку та освітні програми.

Особливості соціального супроводу підлітків з девіантною поведінкою є важливою складовою роботи соціальних працівників і психологів, спрямованою на корекцію та попередження негативних соціальних проявів серед молоді. Підлітковий вік є періодом інтенсивних психологічних і соціальних змін, що може сприяти розвитку девіантної поведінки через вплив різноманітних факторів - соціальних, сімейних, психологічних і культурних [2]. Тому соціальний супровід таких підлітків вимагає комплексного підходу, який включає діагностику, підтримку, корекцію та інтеграцію в здорове соціальне середовище. Врахування індивідуальних потреб кожного підлітка та специфіки його девіантної поведінки є ключовими для ефективної роботи з цією категорією молоді.

Одним із ключових напрямів соціального супроводу є соціальна адаптація підлітків через розвиток їхніх навичок міжособистісної взаємодії та соціальних комунікацій. Підлітки з девіантною поведінкою часто мають труднощі у встановленні здорових відносин із ровесниками та дорослими, що може сприяти подальшому розвитку соціальної ізоляції та агресивної поведінки. Задля корекції цих відхилень соціальні працівники використовують групові методи роботи, зокрема тренінги, спрямовані на розвиток емоційного

інтелекту, здатності до співпереживання, вирішення конфліктів і формування здорових стосунків у колективі [1].

Іншим важливим аспектом є емоційно-психологічний супровід, який орієнтований на розвиток емоційної саморегуляції у підлітків. Особистісні труднощі підлітків із девіантною поведінкою часто обумовлені низьким рівнем самооцінки, тривожністю, невмінням справлятися зі стресом та агресією. Соціальні працівники використовують психологічні методи, такі як когнітивно-поведінкова терапія, психотерапевтичні інтервенції та арт-терапія, які сприяють розвитку здатності підлітків до самовизначення, зниження рівня агресивності та підвищення емоційної стабільності.

Правовий супровід є невід'ємною частиною соціального супроводу підлітків з девіантною поведінкою. Адже розуміння правових норм і соціальних обмежень є основою для формування у підлітків відповідальності за свої вчинки та їхніх наслідків. Важливою частиною цього напряму є правове навчання підлітків, яке охоплює як загальні правові норми, так і конкретні аспекти, пов'язані з їх поведінкою, такі як злочинність та адміністративні порушення. Соціальні працівники мають забезпечити підлітків знаннями щодо правових норм і наслідків порушень цих норм, що стимулює розвиток відповідальності та запобігання правопорушенням.

Одним із важливих напрямків є розвиток мотивації до змін у поведінці. Підлітки, які демонструють девіантні прояви, часто мають занижену внутрішню мотивацію до змін, а також відсутність розуміння необхідності змін у своєму житті. Тому важливим аспектом є робота з підлітками над формуванням у них мотивації до покращення своєї поведінки, розвитку позитивних соціальних навичок та цінностей, що може включати індивідуальні консультації, тренінги та групові заходи, орієнтовані на розвиток внутрішнього бажання змінюватися, а також сприяння самореалізації підлітка через участь у різноманітних соціальних активностях та проектах.

Індивідуальний підхід є ще одним важливим аспектом соціального супроводу, оскільки кожен підліток з девіантною поведінкою має свої особливості, які потребують індивідуальної роботи. Врахування індивідуальних потреб і проблем підлітка дозволяє соціальному працівникові застосовувати найбільш ефективні методи і техніки для корекції негативної поведінки. У цьому контексті активно використовуються методи арт-терапії, психотерапевтичні техніки, індивідуальні консультації та інші методи, що сприяють розвитку самосвідомості підлітків, покращенню їх соціального стану та адаптації до соціальних вимог.

Отже, соціальний супровід підлітків з девіантною поведінкою є складним і багатогранним процесом, який включає в себе різноманітні напрями і методи, спрямовані на формування у підлітків соціально адаптованих поведінкових моделей. Комплексний підхід до роботи з підлітками, що включає соціальну адаптацію, емоційно-психологічний супровід, правове навчання та розвиток мотивації, є основою для їх успішної реабілітації та інтеграції у здорове соціальне середовище.

Список використаних джерел:

1. Кучерявенко Л.В. Девіантна поведінка: аналіз наукових підходів до пояснення її сутності і форм прояву в суспільстві. *Нова парадигма: Журнал наукових праць.* Вип. 47. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. С. 181-187

2. Пастух Л. В. Формування позитивного соціального клімату в педагогічних колективах закладів загальної середньої освіти. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 41. С. 272-286.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту
(кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту)
Гуманітарно-педагогічний факультет
(кафедри соціальної роботи та реабілітації)
Purdue University (USA)
Fater Academy of India (India)
Національний університет «Запорізька політехніка»
НТУ «Дніпровська політехніка»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ «РОЛЬ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ»

15-16 квітня 2025 р.
Київ, онлайн, Zoom

Роль молоді у розвитку АПК України [Електронний ресурс]**:** зб. матеріалів IX міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 квітня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. 362 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОВЕДЕНА В РАМКАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОЄКТУ МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В ЄС» ЗА ПІДТРИМКИ ЕРАЗМУС+, 101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету аграрного менеджменту (протокол № 11 від 19 травня 2025 року)

Збірник укладено за матеріалами IX міжнародної науково-практичної конференції «Роль молоді у розвитку АПК України». Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямами роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

The collection is based on the materials of the V International Scientific and Practical Conference "The Role of Youth in the Development of AIC of Ukraine", conducted by the Faculty of Agrarian Management and the Faculty of Humanities and Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The content of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is designed for scientists, teachers, graduate students, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Дєліні М.М., д. екон. наук, професор; Прушківська Е. В., д. екон. наук, професор; Сопівник І.В., д. пед. наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації; Супрун Д.М., д. пед. наук, професор; Осадченко І.І., д. пед. наук, професор; Власенко Т.О, к. екон. наук, доцент, звідувач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту; Алексеєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Гаврилюк В.П. к.екон. наук, доцент; Дергач А.В., к.наук з держ. упр., доцент; Лобунець Т.В., к. екон. наук, доцент; Чемодуров О.М., к. екон. наук, доцент; Юзба В.О. к. екон. наук, доцент; Прохорчук О.М., к. пед. наук, доцент; Тілікіна Н.В., к. екон.наук, доцент; Мовчун С.В., к.екон.наук; Власенко К.О., к.пед.наук; Голєва М.С.,PhD, асистент; Будегай В.А., асистент; Кендус Д.І., асистент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.
Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.
Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2025 © Автори, 2025